

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 2.7.2008
COM(2008) 426 konč.

2008/0140 (CNS)

Predlog

DIREKTIVA SVETA

**o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje,
invalidnost, starost ali spolno usmerjenost**

{SEC(2008) 2180}

{SEC(2008) 2181}

(predložila Komisija)

OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM

1. OZADJE PREDLOGA

Razlogi za predlog in njegovi cilji

Cilj tega predloga je izvajanje načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost zunaj trga dela. Določa okvir za prepoved diskriminacije iz teh razlogov in vzpostavlja enotno najmanjšo raven zaščite znotraj Evropske unije za osebe, ki so bile izpostavljene taki diskriminaciji.

Ta predlog dopolnjuje obstoječi pravni okvir ES, v skladu s katerim se prepoved diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti uporablja samo za zaposlovanje, delo in poklicno izobraževanje¹.

Splošno ozadje

Komisija je v svojem zakonodajnem in delovnem programu, sprejetem 23. oktobra 2007², najavila da bo predlagala nove pobude za dokončanje protidiskriminacijskega pravnega okvira EU.

Sedanji predlog je predložen kot del „Prenovljene socialne agende: priložnosti, dostopnost in solidarnost v Evropi 21. Stoletja“³ in je priložen Sporočilu „Nediskriminacija in enake možnosti: obnovljena zaveza“⁴.

Konvencijo UN o pravicah invalidov so podpisale države članice in Evropska skupnost. Temelji na načelih nediskriminacije, udeležbe in vključenosti v družbo, enakih možnosti in dostopnosti. Predlog za sklenitev konvencije s strani Evropske skupnosti je predložil Svet⁵.

Obstoječe določbe na področju, na katero se nanaša predlog

Ta predlog nadgrajuje direktive 2000/43/ES, 2000/78/ES in 2004/113/ES⁶, ki prepovedujejo diskriminacijo na podlagi spola, rase ali narodnosti, starosti, invalidnosti, spolne usmerjenosti, vere ali prepričanja⁷. Diskriminacija na podlagi rase ali narodnosti je prepovedana pri zaposlovanju, delu in poklicnem usposabljanju, kakor tudi na področjih izven zaposlovanja, kot so socialna varnost, zdravstvo, izobraževanje in dostop do blaga in storitev, vključno s stanovanji, ki so na voljo javnosti. Diskriminacija na podlagi spola je prepovedana v okviru enakega obsega področij z izjemo izobraževanja ter medijev in oglašanja. Diskriminacija na

¹ Direktiva 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, UL L 180 z dne 19.7.2000, str. 22 in Direktiva 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, UL L 303 z dne 2.12.2000, str. 16.

² COM (2007) 640.

³ COM (2008) 412.

⁴ COM (2008) 420.

⁵ [COM (2008) XXX].

⁶ Direktiva 2004/113/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev, UL L 373 z dne 21.12.2004, str. 37.

⁷ Direktiva 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL L 180 z dne 19.7.2000), Direktiva 2000/78/EC z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303 z dne 2.12.2000).

podlagi starosti, vere in prepričanja, spolne usmerjenosti in invalidnosti pa je prepovedana samo pri zaposlovanju, delu in poklicnem usposabljanju.

Direktivi 2000/43/ES in 2000/78/ES je bilo treba prenesti v nacionalno pravo do leta 2003 z izjemo določb, ki obravnavajo diskriminacijo na podlagi starosti in invalidnosti, za katero so bila na voljo dodatna tri leta. Komisija je sprejela Poročilo o izvajanju Direktive 2000/43/ES v letu 2006⁸, poročilo o izvajanju Direktive 2000/78/ES pa je bilo sprejeto 19. junija 2008⁹. Te direktive so prenesle vse države članice razen ene. Direktivo 2004/113/ES je bilo treba prenesti do konca leta 2007.

Kolikor je to mogoče, koncepti in pravila, predvidena v tem predlogu, temeljijo na konceptih in pravilih, ki se uporabljajo v obstoječih direktivah na podlagi člena 13 Pogodbe ES.

Usklajenost z drugimi politikami in cilji Unije

Ta predlog temelji na strategiji, ki je bila razvita od Amsterdamske pogodbe za boj proti diskriminaciji, in je skladen s horizontalnimi cilji Evropske unije in zlasti z Lizbonsko strategijo za rast in delovna mesta ter s cilji procesa socialne varnosti in vključenosti v EU. Pomagal bo pospeševati temeljne pravice državljanov v skladu z Listino EU o temeljnih pravicah.

2. POSVETOVANJE Z ZAINTERESIRANIMI STRANMI IN OCENA UČINKA

Posvetovanje

Pri pripravi te pobude si je Komisija prizadevala zbrati vse zainteresirane strani s potencialnim interesom in poskrbljeno je bilo za to, da so tisti, ki so morebiti želeli dati pripombe, imeli možnost in čas za odgovor. Evropsko leto enakih možnosti za vse je zagotovilo edinstveno priložnost za osvetlitev vprašanj in spodbuditev udeležbe v razpravi.

Zlasti je treba omeniti spletna posvetovanja¹⁰, raziskavo na področju poslovnega sektorja¹¹ in pisna posvetovanja in srečanja s socialnimi partnerji in NVO na evropski ravni, dejavnimi na področju nediskriminacije¹². Rezultati javnega posvetovanja in posvetovanja z NVO so bili poziv za pripravo zakonodaje na ravni EU, ki bo povečala raven zaščite pred diskriminacijo, čeprav so nekateri zagovarjali posebne direktive na področju invalidnosti in spola. Posvetovanje z Evropskim svetom za testiranje podjetij je pokazalo, da podjetja menijo, da bi bilo koristno imeti isto raven zaščite pred diskriminacijo po vsej Evropi. Socialni partnerji, ki zastopajo podjetja, so bili načelno proti novi zakonodaji, ki so jo dojemali, kot da povečuje birokracijo in stroške, medtem ko so bili sindikati za zakonodajo.

Odgovori na posvetovanje so izpostavili zaskrbljenost, kako bo nova direktiva obravnavala vrsto občutljivih področij, ter so prav tako razkrili napačna razumevanja glede omejitev oziroma obsega pristojnosti Skupnosti. Predlagana direktiva se loteva teh vprašanj in izrecno določa omejitve pristojnosti Skupnosti. V okviru teh omejitev ima Skupnost pooblastila, da

⁸ COM (2006) 643 konč.

⁹ COM (2008) 225.

¹⁰ Popolni rezultati posvetovanja so na voljo na spletni strani:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/news/news_en.htm#rpc

¹¹ http://ec.europa.eu/yourvoice/ebtp/consultations/index_en.htm

¹² http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm#ar

ukrepa (člen 13 Pogodbe ES), in je prepričana, da je ukrepanje na ravni EU najboljši način za doseganje napredka.

Odgovori so prav tako poudarili posebno naravo diskriminacije, povezane z invalidnostjo, in ukrepe, potrebne za spopadanje z njo. Ti so obravnavani v posebnem členu.

Izražena je bila zaskrbljenost, da bo nova direktiva prinesla stroške za podjetja, vendar je treba poudariti, da ta predlog v veliki meri temelji na konceptih, uporabljenih v obstoječih direktivah, s katerimi so gospodarski subjekti seznanjeni. Kar se tiče ukrepov za spopadanje z diskriminacijo na podlagi invalidnosti, podjetja poznajo koncept razumnih prilagoditev, saj je bil uveden v direktivi 2000/78/ES. Predlog Komisije določa dejavnike, ki jih je treba upoštevati pri presoji, kaj je „razumno“.

Poudarjeno je bilo, da za razliko od drugih dveh direktiv direktiva 2000/78/ES ne zahteva od držav članic, da vzpostavijo organe za enakost. Pozornost je bila prav tako namenjena potrebi po spopadanju z raznovrstno diskriminacijo, na primer tako, da se jo opredeli kot diskriminacijo in da se predvidijo učinkoviti ukrepi za njeno odpravljanje. Ta vprašanja presegajo področje uporabe te direktive, vendar državam članicam nič ne preprečuje, da sprejmejo ukrepe na teh področjih.

Nazadnje je bilo izpostavljeno, da obseg zaščite pred diskriminacijo na podlagi spola po Direktivi 2004/113/ES ni tako obširen kot v Direktivi 2000/43/ES in da je treba to rešiti v novi zakonodaji. Komisija tega predloga ne obravnava sedaj, saj je ravnokar potekel rok za prenos Direktive 2004/113/ES. Vendar bo Komisija poročala o izvajanju direktive v letu 2010 in bo lahko tedaj predlagala spremembe, če bo potrebno.

Zbiranje in uporaba izvedenskih mnenj

Študija¹³ iz leta 2006 je pokazala, da na eni strani večina držav zagotavlja pravno varstvo v določeni obliki, ki presega sedanje zahteve ES na večini proučevanih področij, na drugi strani pa obstaja precej razlik med državami glede stopnje in narave varstva. Prav tako je pokazala, da je zelo malo držav članic opravilo predhodno oceno učinkov v zvezi s protidiskriminacijsko zakonodajo. Nadaljnja študija¹⁴ je proučila naravo in obseg diskriminacije zunaj področja zaposlovanja v EU ter potencialne stroške (neposredne in posredne), ki jih lahko ta ima za posameznike in družbo.

Poleg tega je Komisija uporabila poročila Evropske mreže neodvisnih izvedencev na področju nediskriminacije, zlasti njihov pregled „Razvoj protidiskriminacijske zakonodaje v Evropi“¹⁵, kakor tudi študijo „Spopadanje z raznovrstno diskriminacijo: prakse, politike in zakoni“¹⁶

Prav tako so pomembni rezultati posebne raziskave Eurobarometra¹⁷ in hitre ankete Eurobarometra iz februarja 2008¹⁸.

¹³ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/mapstrand1_en.pdf

¹⁴ Na voljo bo na: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm.

¹⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#leg

¹⁶ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multidis_en.pdf

¹⁷ Posebna raziskava Eurobarometra 296 o diskriminaciji v EU:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm in

¹⁸ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm

Flash Eurobarometer 232; http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_232_en.pdf

Ocena učinka

Poročilo o oceni učinka¹⁹ je proučilo dokaze o diskriminaciji izven trga dela. Poročilo ugotavlja, da čeprav je nediskriminacija priznana kot ena temeljnih vrednot EU, se v praksi raven pravnega varstva za zagamčenje teh vrednot razlikuje med državami članicami in med posameznimi razlogi za diskriminacijo. Posledično imajo tisti, pri katerih obstaja tveganje za diskriminacijo, pogosto manjše možnosti za polno udeležbo v družbi in gospodarstvu, kar ima negativne posledice tako za posameznika kot za širšo družbo.

Poročilo je opredelilo tri cilje, ki jih mora izpolniti vsaka pobuda:

- povečati zaščito pred diskriminacijo;
- zagotoviti pravno varnost za gospodarske subjekte in potencialne žrtve v državah članicah;
- krepiti socialno vključenost in spodbujati polno udeležbo vseh skupin v družbi in gospodarstvu.

Med različnimi opredeljenimi ukrepi, ki bi lahko pomagali doseči te cilje, je bilo za nadaljnjo analizo izbranih šest možnosti, zlasti nobenih novih ukrepov na ravni EU; samoregulacija; priporočila; in ena ali več direktiv, ki prepovedujejo diskriminacijo zunaj področja zaposlovanja.

V vsakem primeru bodo države članice morale izvajati Konvencijo OZN o pravicah invalidov, ki opredeljuje odrekanje razumnih prilagoditev kot diskriminacijo. Pravno zavezujoč ukrep, ki prepoveduje diskriminacijo na podlagi invalidnosti, prinaša finančne stroške zaradi potrebnih prilagoditev, vendar prav tako koristi od polnejše gospodarske in socialne vključenosti skupin, ki se sedaj soočajo z diskriminacijo.

Poročilo zaključuje, da bi bila primerna rešitev direktiva o diskriminaciji na podlagi več razlogov, oblikovana tako, da spoštuje načeli subsidiarnosti in sorazmernosti. Manjše število držav članic že ima dokaj popolno zakonodajno varstvo, medtem ko ima večina drugih določeno, vendar manj obsežno varstvo. To pomeni, da bi bile zaradi novih predpisov ES potrebne različne prilagoditve zakonodaje.

Komisija je prejela mnogo pritožb o diskriminaciji v zavarovalniškem in bančnem sektorju. Uporaba starosti in invalidnosti s strani zavarovateljev in bank za oceno profila tveganja strank ne predstavlja nujno diskriminacije: odvisno je od proizvoda. Komisija bo začela dialog z zavarovalniško in bančno industrijo skupaj z drugimi ustreznimi zainteresiranimi stranmi za doseganje boljšega skupnega razumevanja področij, na katerih sta starost in invalidnost pomembna dejavnika za oblikovanje in določitev cen proizvodov, ki se ponujajo v teh sektorjih.

3. PRAVNI VIDIKI

Pravna podlaga

Predlog temelji na členu 13(1) Pogodbe ES.

¹⁹ Na voljo bo na: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

Subsidiarnost in sorazmernost

Načelo subsidiarnosti se uporablja, kolikor predlog ne spada pod izključno pristojnost Skupnosti. Države članice ne morejo ciljev predloga zadostno doseči zgolj z lastnimi ukrepi, ker lahko le ukrep na ravni celotne Skupnosti zagotovi, da bo obstajala minimalna standardna raven zaščite proti diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti v vseh državah članicah. Pravni akt Skupnosti zagotavlja pravno varnost glede pravic in obveznosti gospodarskih subjektov in državljanov, vključno za tiste, ki se gibljejo med državami članicami. Izkušnje s prejšnjimi direktivami, sprejetimi v skladu s členom 13(1) ES kažejo, da so imele pozitiven učinek pri doseganju boljše zaščite proti diskriminaciji. V skladu z načelom sorazmernosti predlagana direktiva ne presega tega, kar je potrebno za doseganje zastavljenih ciljev.

Poleg tega so tradicije in pristopi na področjih, kot so zdravstveno varstvo, socialna zaščita in izobraževanje, v državah članicah bolj raznoliki, kot so na področjih, povezanih z zaposlovanjem. Za ta področja so značilne legitimne družbene izbire na področjih, ki spadajo pod pristojnost držav članic.

Različnost evropskih družb je ena izmed prednosti Evrope, zato jo je treba spoštovati v skladu z načelom subsidiarnosti. O vprašanjih, kot so organizacija in vsebina izobraževanja, priznavanje zakonskega ali družinskega statusa, posvojitve, reprodukcijske pravice in druga podobna vprašanja, se je najbolje odločati na nacionalni ravni. Direktiva zato od nobene države članice ne zahteva spremembe njenih veljavnih zakonov in praks, povezanih s temi vprašanji. Prav tako ne vpliva na nacionalna pravila v zvezi z dejavnostmi cerkva in drugih verskih organizacij ali z njihovim položajem v državi. Zato bodo države članice tiste, ki bodo sprejemale odločitve o tem, ali dovoliti selektivno vpisovanje v šole, ali prepovedati ali dovoliti nošenje ali razkazovanje verskih simbolov v šolah in ali priznati istospolna partnerstva, prav tako pa tudi o naravi odnosa med organizirano religijo in državo.

Izbira instrumenta

Direktiva je instrument, ki najbolje zagotavlja usklajeno minimalno raven zaščite pred diskriminacijo po vsej EU, hkrati pa dovoljuje posameznim državam članicam, ki to želijo, da zagotovijo zaščito, ki presega minimalne standarde. Prav tako jim dovoljuje, da izberejo najprimernejši način za uveljavitev sankcij. Pretekle izkušnje na področju nediskriminacije kažejo, da je direktiva najprimernejši instrument.

Korelacijska tabela

Države članice morajo Komisiji sporočiti besedilo nacionalnih določb, s katerimi prenašajo direktivo v nacionalno pravo, kakor tudi korelacijsko tabelo med temi določbami in direktivo.

Evropski gospodarski prostor

To besedilo velja za Evropski gospodarski prostor in direktiva se bo uporabljala v državah članicah evropskega gospodarskega prostora, ki niso članice EU, na podlagi sklepa Skupnega odbora za EGP.

4. PRORAČUNSKE POSLEDICE

Predlog nima posledic za proračun Skupnosti.

5. PODROBNA OBRAZLOŽITEV POSAMEZNIH DOLOČB

Člen 1: Namen

Glavni cilj Direktive je boj proti diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti in uveljavitev načela enakega obravnavanja izven področja zaposlovanja. Direktiva ne prepoveduje razlik pri obravnavanju na podlagi spola, ki so zajete s členoma 13 in 141 Pogodbe ES in z ustrezno sekundarno zakonodajo.

Člen 2: Pojem diskriminacije

Opredelitev načela enakega obravnavanja temelji na načelu, ki ga vsebujejo prejšnje direktive, sprejete na podlagi člena 13(1) Pogodbe ES [kakor tudi na ustrezni sodni praksi Evropskega sodišča].

Neposredna diskriminacija pomeni obravnavanja nekoga na drugačen način izključno zaradi njegove starosti, invalidnosti, vere ali prepričanja in spolne usmerjenosti. Posredna diskriminacija je bolj zapletena zaradi tega, ker ima pravilo ali praksa, ki se zdi nevtralna, dejansko posebej neugoden učinek na osebo ali skupino oseb, ki imajo določeno značilnost. Avtor pravila ali prakse se lahko ne zaveda praktičnih posledic, zato namen diskriminirati ni pomemben. Ker je v direktivah 2000/43/ES, 2000/78/ES in 2002/73/ES²⁰ možno upravičiti posredno diskriminacijo (če „tako določbo, merilo ali prakso objektivno upravičuje legitimni cilj in je način uresničevanja tega cilja primeren in nujen“).

Nadlegovanje je oblika diskriminacije. Nezaželeno ravnanje se lahko pojavlja v različnih oblikah od verbalnih ali pisnih pripomb, gest ali obnašanja, vendar mora biti dovolj resno, da ustvarja zastrašujoče, ponižujoče ali žaljivo okolje. Ta opredelitev je enaka opredelitvam, ki jih vsebujejo drugi členi Direktive.

Odrekanje razumnih prilagoditev šteje za obliko diskriminacije. To je v skladu s Konvencijo OZN o pravicah invalidov in skladno z Direktivo 2000/78/ES. Nekatere razlike pri obravnavanju na podlagi starosti so zakonite, če so upravičene z zakonitim ciljem in so sredstva za doseganje cilja primerna in potrebna (preizkus sorazmernosti). V obstoječih direktivah, ki temeljijo na členu 13 ES, so bile dovoljene izjeme iz prepovedi neposredne diskriminacije za „bistvene in odločilne poklicne zahteve“, za razlike pri obravnavanju na podlagi starosti in v povezavi s spolno diskriminacijo pri dostopu do blaga in storitev. Čeprav sedanji predlog ne vključuje zaposlovanja, bodo obstajale razlike pri obravnavanju na področjih, navedenih v členu 3, ki jih je treba dovoliti. Vendar, ker je treba meje za izjeme iz splošnega načela enakosti ozko potegniti, je potreben dvojni preizkus upravičenega cilja in sorazmernega načina za njegovo doseganje (tj. na čim manj diskriminatoren način).

Dodano je posebno pravilo za zavarovalniške in bančne storitve zaradi upoštevanja dejstva, da sta lahko starost in invalidnost bistven element pri oceni tveganja za nekatere izdelke, in zato cene. Če se zavarovateljem sploh ne bi dovolilo, da upoštevajo starost in invalidnost, bi morale dodatne stroške v celoti nositi preostale zavarovane osebe, kar bi imelo za posledico višje skupne stroške in manjše zavarovalno kritje za potrošnike. Uporaba starosti in invalidnosti pri oceni tveganja mora temeljiti na natančnih podatkih in statistiki.

Direktiva ne vpliva na nacionalne ukrepe na področju javne varnosti, javnega reda, preprečevanja kaznivih dejanj, varovanja zdravja ter pravic in svoboščin drugih.

²⁰ UL L 269, 5.10.2002.

Člen 3: Področje uporabe

Diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti prepovedujeta tako javni kot zasebni sektor na področju:

- socialne zaščite, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom;
- socialnih ugodnosti;
- izobraževanja;
- dostopa do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbe z njimi.

V zvezi z dostopom do blaga in storitev so zajete samo poklicne ali komercialne dejavnosti. Z drugimi besedami, posli med fizičnimi osebami, ki nastopajo kot zasebniki, ne bodo zajeti: oddaje sobe v zasebni hiši ni treba obravnavati na enak način kot oddajo sobe v hotelu. Področja so zajeta samo do mere, do katere zadeva spada v okvir pristojnosti Skupnosti. Tako so na primer organizacija šolskega sistema, dejavnosti in vsebina izobraževalnih programov, vključno z organizacijo izobraževanja za osebe s posebnimi potrebami, zadeve, o katerih odločajo države članice, ki lahko predvidijo tudi razlike v obravnavanju pri dostopu do verskih izobraževalnih ustanov. Katera koli šola na primer lahko pripravi posebno predstavitev samo za otroke določene starosti, medtem ko verska šola lahko organizira šolske izlete z versko vsebino.

Besedilo jasno poudarja, da zadeve, povezane z zakonskimi in družinskim statusom, kar vključuje posvojitev, ne spadajo v področje uporabe Direktive. To vključuje reproduktivne pravice. Države članice še naprej svobodno odločajo, ali bodo uvedle in priznale *zakonito* registrirana partnerstva. Vendar, takoj ko nacionalna zakonodaja prizna takšna partnerstva kot primerljiva situaciji zakoncev, uporablja načelo enakega obravnavanja.²¹

Člen 3 določa, da Direktiva ne zajema nacionalnih zakonov, povezanih s laično naravo države in njenih ustanov, prav tako ne zajema statusa verskih organizacij. Države članice tako lahko dovolijo ali prepovejo nošenje verskih simbolov v šolah. Razlike pri obravnavanju na podlagi narodnosti prav tako niso zajete.

Člen 4: Enako obravnavanje invalidov

Učinkovit dostop invalidov do socialne zaščite, socialnih ugodnosti, zdravstvenega varstva, izobraževanja in dostop do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrba z njimi, se zagotovi na podlagi predvidevanj. Ta obveznost je omejena s tem, da tega v primeru, da bi to nalagalo nesorazmerno breme ali bi zahtevalo večje spremembe proizvoda ali storitve, ni treba storiti.

V nekaterih primerih so lahko potrebni posamezni ukrepi razumnih prilagoditev, da se zagotovi učinkovit dostop za določeno invalidno osebo. Kakor je navedeno zgoraj, se taki ukrepi izvedejo, če to ne nalaga nesorazmernega bremena. Naveden je nepopoln seznam dejavnikov, ki bi se lahko upoštevali pri oceni, ali je breme nesorazmerno, s čimer bi se omogočilo tudi upoštevanje posebnega položaja malih in srednjih podjetij ter mikro podjetij.

²¹ Sodba SES z dne 1.4.2008 v zadevi C-267/06 Tadao Maruko.

Pojem razumnih prilagoditev že obstaja na področju zaposlovanja v okviru Direktive 2000/78/ES, zato imajo države članice in podjetja imajo že izkušnje pri njegovi uporabi. Kar je lahko primerno za veliko korporacijo ali javni organ, je lahko neprimerno za majhno ali srednje veliko podjetje. Zahteva po zagotovitvi razumnih prilagoditev ne pomeni samo izvedbo fizičnih sprememb, pač pa lahko prav tako vključuje alternativne načine opravljanja storitve. Na primer, telefonsko bančništvo namesto internetnega bančništva.

Člen 5: Pozitivni ukrepi

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Jasno je, da v mnogih primerih formalna enakost ne vodi do enakosti v praksi. Morda bo potrebno uvesti posebne ukrepe, da bi preprečili in odpravili neenakosti. Države članice imajo različne tradicije in prakse glede pozitivnih ukrepov in ta člen državam članicam dopušča, da predvidijo pozitivne ukrepe, vendar tega ne določa kot obveznost.

Člen 6: Minimalne zahteve

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Državam članicam dopušča, da predvidijo višjo raven zaščite od tiste, ki jo jamči Direktiva, in potrjuje, da se raven zaščite pred diskriminacijo, ki jo države članice že zagotavljajo pri izvajanju Direktive, ne sme zmanjšati.

Člen 7: Pravno varstvo

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Ljudje morajo imeti možnost uveljaviti svojo pravico do enakega obravnavanja. Ta člen torej določa, da morajo osebe, ki menijo, da so bile žrtev diskriminacije, imeti možnost uporabiti upravne ali sodne postopke tudi potem, ko je razmerje, v katerem je domnevno prišlo do diskriminacije, končano, v skladu s Sodbo Evropskega sodišča v zadevi Coote²².

Pravica do učinkovitega pravnega varstva je okrepljena z dovolitvijo organizacijam, ki imajo legitimen interes prispevati v boju proti diskriminaciji, da pomagajo žrtvam diskriminacije v sodnih ali upravnih postopkih. Ta določba ne vpliva na nacionalne predpise glede rokov za začetek postopka.

Člen 8: Dokazno breme

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. V sodnih postopkih je splošno pravilo, da mora oseba, ki kaj zatrjuje, to dokazati. Vendar je v primerih diskriminacije pogosto izjemno težko pridobiti dokaze, potrebne, da se zadeva dokaže, saj so pogosto v rokah tožene stranke. Ta problem sta priznala Evropsko sodišče²³ in zakonodajalec Skupnosti v Direktivi 97/80/ES²⁴.

Prenos dokaznega bremena se uporablja za vse primere domnevne kršitve načela enakega obravnavanja, vključno s primeri, ki vključujejo združenja in organizacije v skladu s členom 7(2). Kakor v prejšnjih direktivah se ta prenos dokaznega bremena ne uporablja za situacije, kjer se uporablja kazensko pravo za pregon domnevnih primerov diskriminacije.

²² Zadeva C-185/97 [1988] ECR I-5199.

²³ Danfoss, zadeva 109/88. [1989] ECR 03199.

²⁴ UL L 14, 20.1.1998.

Člen 9: Viktimizacija

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Učinkovito pravno varstvo mora vključevati varstvo pred povračilnimi ukrepi. Žrtve lahko od uveljavljanja njihovih pravic odvrača tveganje povračilnih ukrepov in zaradi tega je treba zaščititi posameznike pred kakršnim koli neugodnim obravnavanjem zaradi uveljavljanja pravic, ki jih podeljuje ta direktiva. Ta člen je enak kot v direktivah 2000/43/ES in 2000/78/ES.

Člen 10: Razširjanje informacij

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Izkušnje in ankete kažejo, da so posamezniki slabo ali nezadostno obveščeni o svojih pravicah. Bolj kot je učinkovit sistem javnega obveščanja in preprečevanja, manj bo potrebnih po posameznih pravnih sredstvih. Ta člen je ponovitev enakovrednih določb v direktivah 2000/43/ES, 2000/78/ES in 2004/113/ES.

Člen 11: Dialog z ustreznimi zainteresiranimi stranmi

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Njen cilj je spodbujati dialog med ustreznimi javnimi organi in organizacijami, kot so nevladne organizacije, ki imajo legitimen interes prispevati k boju proti diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Podobno določbo vsebujejo prejšnje protidiskriminacijske direktive.

Člen 12: Organi za spodbujanje enakega obravnavanja

Ta določba je skupna dvema direktivama, ki temeljita na členu 13. Ta člen zahteva, da imajo države članice organ ali organe („organe za enakost“) na nacionalni ravni za spodbujanje enakega obravnavanja vseh oseb brez diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Ponavlja določbe Direktive 2000/43/ES, kolikor obravnavajo dostop do blaga in storitev in preskrbo z njimi, in izhaja iz enakovrednih določb v direktivah 2002/73/ES²⁵ in 2004/113/ES. Določa minimalne pristojnosti, ki se uporabljajo za organe na nacionalni ravni, ki morajo neodvisno spodbujati načelo enakega obravnavanja. Države članice se lahko odločijo, da so ti organi isti, kot so bili že vzpostavljeni v okviru prejšnjih direktiv.

Za posameznike je težko vložiti tožbo, če menijo, da so bili diskriminirani. Ključna vloga organov za enakost je nuditi žrtvam diskriminacije neodvisno pomoč. Prav tako morajo biti sposobni izvajati neodvisne raziskave o diskriminaciji in objavljati poročila in priporočila o vprašanih, povezanih z diskriminacijo.

Člen 13: Upoštevanje določb

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Enako obravnavanje vključuje odpravo diskriminacije, ki izhaja iz katerih koli zakonov, predpisov ali upravnih določb, in zato Direktiva zahteva od držav članic, da odpravijo kakršno koli tako določbo. Kakor v prejšnji zakonodaji, Direktiva prav tako zahteva, da je treba razveljaviti ali spremeniti vse določbe, ki so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja, oziroma jih mora biti možno razveljaviti ali spremeniti, če se izpodbijajo s tožbo.

²⁵ Direktiva 2002/73/ES o spremembi Direktive Sveta 76/207/EGS o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja ter delovnih pogojev, UL L 269 z dne 5.10.2002, str.15.

Člen 14: Sankcije

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. V skladu s sodno prakso Sodišča²⁶ besedilo predvideva, da ne sme biti zgornje omejitve za odškodnino, ki se izplača v primerih kršitve načela enakega obravnavanja. Ta določba ne zahteva, da se uvedejo kazenske sankcije.

Člen 15: Izvajanje

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Državam članicam daje obdobje dveh let za prenos Direktive v nacionalno pravo in za predložitev besedil nacionalne zakonodaje Komisiji. Države članice lahko določijo, da se obveznost zagotavljanja učinkovitega dostopa za invalide uporablja šele štiri leta po sprejetju Direktive.

Člen 16: Poročilo

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Zahteva, da Komisija predloži poročilo Evropskemu parlamentu in Svetu o izvajanju Direktive na podlagi podatkov, prejetih od držav članic. Poročilo bo upoštevalo stališča socialnih partnerjev, ustreznih NVO in Agencije EU za temeljne pravice.

Člen 17: Začetek veljavnosti

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13. Direktiva začne veljati z dnem objave v Uradnem listu.

Člen 18: Naslovniki

Ta določba je skupna vsem direktivam, ki temeljijo na členu 13, in določa, da je Direktiva naslovljena na države članice.

²⁶

Zadevi C-180/95 Draehmpaehl, ECR 1997 I str. 2195, in C-271/91 Marshall ECR 1993 I str. 4367.

Predlog

DIREKTIVA SVETA

**o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje,
invalidnost, starost ali spolno usmerjenost**

SVET EVROPSKE UNIJE JE –

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, zlasti člena 13(1) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Komisije²⁷,

ob upoštevanju mnenja Evropskega parlamenta²⁸,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora²⁹,

ob upoštevanju mnenja Odbora regij³⁰,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) V skladu s členom 6 Pogodbe o Evropski uniji temelji Evropska unija na načelih svobode, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravne države, načelih, ki so skupna vsem državam članicam, in spoštuje temeljne svoboščine, kakor so zajamčene z Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, in kakor izhajajo iz skupnih ustavnih tradicij držav članic, kot splošna načela prava Skupnosti.
- (2) Pravica do enakosti pred zakonom in zaščita proti diskriminaciji za vse ljudi predstavlja univerzalno pravico, ki jo priznava Splošna deklaracija o človekovih pravicah, Konvencija Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, sporazumi Združenih narodov o državljanskih in političnih pravicah ter o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Konvencija ZN o pravicah invalidov, Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in Evropska socialna listina, katerih podpisnice so [vse] države članice. Zlasti Konvencija ZN o pravicah invalidov vključuje odrekanje razumnih prilagoditev v svoji opredelitvi diskriminacije.
- (3) Ta direktiva spoštuje temeljne pravice in upošteva temeljna načela, ki jih priznava zlasti Listina Evropske unije o temeljnih pravicah. Člen 10 Listine priznava pravico do svobode misli, vesti in vere; člen 21 prepoveduje diskriminacijo, vključno na podlagi

²⁷ UL C , str.

²⁸ UL C , str.

²⁹ UL C , str.

³⁰ UL C , str.

vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti; člen 26 pa priznava pravico invalidov do ukrepov za zagotavljanje njihove samostojnosti:

- (4) Evropsko leto invalidov 2003, evropsko leto enakih možnosti za vse 2007 in evropsko leto medkulturnega dialoga 2008 so izpostavila vztrajnost diskriminacije, vendar tudi prednosti različnosti.
- (5) Bruseljski evropski svet z dne 14. decembra 2007 je pozval države članice, da okrepijo prizadevanja za preprečevanje diskriminaciji in boj proti njej znotraj in zunaj trga dela³¹.
- (6) Evropski parlament je pozval k razširitvi zaščite proti diskriminaciji v pravu Evropske unije³².
- (7) Evropska komisija je v svojem sporočilu „Prenovljena socialna agenda: priložnosti, dostopnost in solidarnost v Evropi 21. Stoletja“³³ potrdila, da v družbi, v kateri je vsak posameznik obravnavan kot enako pomemben, ne bi smele nikakršne umetne ovire ali diskriminacija kakršne koli vrste ovirati ljudi pri tem, da te priložnosti izkoristijo.
- (8) Skupnost je sprejela tri pravne instrumente³⁴ na podlagi člena 13(1) Pogodbe ES za preprečevanje diskriminacije zaradi spola, rase in narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti ter boj proti njej. Ti instrumenti so dokazali pomembnost zakonodaje v boju proti diskriminaciji. Zlasti Direktiva 2000/78/ES vzpostavlja splošni okvir za enako obravnavanje pri zaposlovanju in delu na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti. Vendar ostajajo med državami članicami razlike glede stopnje in oblike zaščite pred diskriminacijo, ki temelji na teh razlogih, izven področij zaposlovanja.
- (9) Zato mora zakonodaja prepovedati diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na celi vrsti področij izven trga dela, vključno s socialno zaščito, izobraževanjem in dostopom do blaga in storitev, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi. Predvideti mora ukrepe za enak dostop invalidov do zajetih področij.
- (10) Direktiva 2007/78/ES prepoveduje diskriminacijo pri dostopu do poklicnega usposabljanja; to zaščito je treba dopolniti z razširitvijo prepovedi diskriminacije na izobraževanje, ki ni poklicno usposabljanje.
- (11) Ta direktiva ne bi smela posegati v pristojnosti držav članic na področjih izobraževanja, socialne varnosti in zdravstvenega varstva. Prav tako ne bi smela posegati v bistveno vlogo in široka pooblastila držav članic pri zagotavljanju, naročanju in organiziranju storitev splošnega gospodarskega pomena.
- (12) Diskriminacija pomeni neposredno in posredno diskriminacijo, nadlegovanje, navodila, da se nekoga diskriminira, ter zavrnitev razumne prilagoditve.

³¹ Sklepi predsedstva – zasedanje Evropskega sveta v Bruslju z dne 14. decembra 2007, točka 50.

³² Resolucija z dne 20. maja 2008 P6_TA-PROV(2008)0212.

³³ COM (2008) 412.

³⁴ Direktiva 2000/43/ES, Direktiva 2000/78/ES in Direktiva 2004/113/ES.

- (13) Pri uresničevanju načela enakega obravnavanja ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost si mora Skupnost v skladu s členom 3(2) Pogodbe ES prizadevati za odpravo neenakosti in spodbujanje enakosti moških in žensk, zlasti ker so ženske pogosto žrtev raznovrstne diskriminacije.
- (14) Presoja dejstev, na podlagi katerih se lahko domneva, da gre za neposredno ali posredno diskriminacijo, bi morala ostati zadeva, o kateri odločajo nacionalni sodni in drugi pristojni organi v skladu s pravili nacionalnega prava ali prakse. Takšna pravila lahko zlasti določajo, da se posredna diskriminacija ugotavlja s katerimi koli sredstvi, vključno na podlagi statističnih dokazov.
- (15) Aktuarni dejavniki in dejavniki tveganja, povezani z invalidnostjo in starostjo se uporabljajo pri zagotavljanju zavarovalniških, bančnih in drugih storitev. Teh se ne bi smelo šteti za diskriminatorne, kadar so dejavniki odločilni za oceno tveganja.
- (16) Vsi posamezniki uživajo svobodo sklepanja pogodb, vključno s svobodo izbire pogodbenega partnerja za posel. Ta direktiva se ne bi smela uporabljati za gospodarske posle, ki jih izvajajo posamezniki, za katere ti posli ne predstavljajo njihove poklicne ali komercialne dejavnosti.
- (17) Pri prepovedi diskriminacije je pomembno spoštovati druge temeljne pravice in svoboščine, vključno z zaščito zasebnega in družinskega življenja in poslov, ki se izvajajo v zvezi s tem, svobodo veroizpovedi in svobodo združevanja. Ta direktiva ne posega v nacionalne zakone o zakonskem ali družinskem statusu, vključno z reproduktivnimi pravicami. Prav tako ne posega v laično naravo države, državnih ustanov ali organov ali izobraževanja.
- (18) Države članice so pristojne za organizacijo in vsebino izobraževanja. Sporočilo Komisije o pristojnostih za 21. stoletje: agenda za evropsko sodelovanje na področju šolstva opozarja na potrebo, da se posebna pozornost nameni prikrajšanim otrokom in otrokom s posebnimi izobraževalnimi potrebami. Nacionalna zakonodaja lahko zlasti ureja razlike pri dostopu do izobraževalnih ustanov na podlagi vere ali prepričanja. Države članice lahko tudi dovolijo ali prepovejo nošenje ali razkazovanje verskih simbolov v šolah.
- (19) Evropska unija v svoji Deklaraciji št. 11 o statusu cerkva in nekonfesionalnih organizacij, ki je priloga Sklepne listine Amsterdamske pogodbe, izrecno priznava, da spoštuje in ne vpliva na status cerkva in verskih združenj ali skupnosti, ki ga imajo na podlagi nacionalne zakonodaje v državah članicah, in da enako spoštuje status svetovnonazorskih in nekonfesionalnih organizacij. Ukrepi, s katerimi se omogoči invalidom učinkovit nediskriminatoren dostop do področij, ki so zajeta s to direktivo, imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju polne enakosti v praksi. Nadalje so lahko v nekaterih primerih potrebni posamezni ukrepi razumnih prilagoditev, da se zagotovi takšen dostop. V nobenem primeru se ne zahtevajo ukrepi, ki bi naložili nesorazmerno breme. Pri oceni, ali je breme nesorazmerno, bi se upoštevali številni dejavniki, vključno z velikostjo, viri in naravo organizacije. Načelo razumne prilagoditve in načelo nesorazmernega bremena sta določena v Direktivi/2000/78/ES in v Konvenciji ZN o pravicah invalidov.

- (20) Pravne zahteve³⁵ in standardi glede dostopnosti so bili določeni na evropski ravni na nekaterih področjih, medtem ko člen 16 Uredbe Sveta 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999³⁶ (zahteva, da je dostopnost za invalide eno od meril, ki ga je treba upoštevati pri opredelitvi operacij, sofinanciranih iz skladov. Svet je prav tako poudaril potrebo po ukrepih, s katerimi se invalidom zagotovi dostop do kulturne infrastrukture in kulturnih dejavnosti³⁷.
- (21) Prepoved diskriminacije ne sme vplivati na ohranjanje ali sprejetje s strani držav članic ukrepov, katerih namen je preprečevanje ali nadomestilo za neugodnosti, ki jih utрпи skupina oseb določene vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Taki ukrepi lahko dovolijo organizacije oseb določene vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti, kjer je glavni cilj promoviranje posebnih potreb teh oseb.
- (22) Ta direktiva določa minimalne zahteve, s čimer daje državam članicam možnost, da uvedejo in vzdržujejo bolj ugodne določbe. Izvajanje te direktive ne sme služiti za upravičenje kakršnega koli nazadovanja glede na situacijo, ki v državi članici že obstaja.
- (23) Osebe, ki so bile izpostavljene diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti, morajo imeti na voljo ustrezna pravna sredstva. Da bi zagotovili bolj učinkovito raven pravnega varstva, je treba združenjem, organizacijam in drugim pravnim osebam dati pooblastila za sodelovanje v postopkih, vključno v imenu ali v podporo žrtve, brez poseganja v nacionalna postopkovna pravila v zvezi z zastopanjem in obrambo pred sodišči.
- (24) Pravila o dokaznem bremenu je treba prilagoditi, kadar gre za prima facie primer diskriminacije; zaradi učinkovite uporabe načela enakega obravnavanja pa je treba breme dokazovanja prenesti nazaj na toženo stranko, ko se navajajo dokazi o taki diskriminaciji. Vendar ni tožena stranka dolžna dokazovati, da tožnik pripada določeni veri ali prepričanju, da ima določeno invalidnost, da je določene starosti ali določene spolne usmerjenosti.
- (25) Učinkovito izvajanje načela enakega obravnavanja zahteva ustrezno sodno varstvo pred viktimizacijo.
- (26) V svoji resoluciji o nadaljnjem spremljanju Evropskega leta enakih možnosti za vse (2007) je Svet pozval k polnemu vključevanju civilne družbe, vključno z organizacijami, ki zastopajo osebe, pri katerih obstaja tveganje diskriminacije, socialnih partnerjev in zainteresiranih skupin pri oblikovanju politik in programov, katerih cilj je preprečevanje diskriminacije in spodbujanje enakosti in enakih možnosti na evropski in na nacionalni ravni.
- (27) Izkušnje pri uporabi direktiv 2000/43/ES in 2004/113/ES kažejo, da bi se zaščita pred diskriminacijo iz razlogov, zajetih s to direktivo, okrepila, če bi v vsaki državi članici

³⁵ Uredba (EGS) št. 1107/2006 in Uredba (EGS) št. 1371/2007.

³⁶ UL L 210, 31.7.2006, str. 25. Uredba, kakor je bila nazadnje spremenjena z Uredbo (ES) št. 1989/2006 (UL L 411, 30.12.2006, str. 6).

³⁷ UL C 134, 7.6.2003, str. 7.

obstajal(-i) organ ali organi, pristojni za analizo s tem povezanih težav, za preučitev možnih rešitev in zagotovitev konkretne pomoči žrtvam.

- (28) Pri izvrševanju svojih pooblastil in izpolnjevanju svojih odgovornosti po tej direktivi bi morali ti organi delovati na način, ki je skladen s pariškimi načeli Združenih narodov v zvezi s statusom in delovanjem nacionalnih ustanov za varstvo in spodbujanje človekovih pravic.
- (29) Države članice bi morale predvideti učinkovite, sorazmerne in odvračalne sankcije v primeru kršitev obveznosti po tej direktivi.
- (30) V skladu z načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti iz člena 5 Pogodbe ES države članice ne morejo zadovoljivo doseči cilja te direktive, to je zagotoviti skupno raven zaščite pred diskriminacijo v vseh državah članicah, in lahko zaradi tega te cilje zaradi obsega in učinkov predlaganih ukrepov lažje doseže Skupnost. Ta direktiva ne presega okvira, potrebnega za doseganje teh ciljev.
- (31) V skladu s točko 34 Medinstitucionalnega sporazuma o boljši pripravi zakonodaje se države članice spodbujajo, da za svoje potrebe in v interesu Skupnosti izdelajo in objavijo lastne table, ki naj, kolikor nazorno je to mogoče, prikažejo korelacijo med Direktivo in ukrepi za prenos v nacionalno pravo –

SPREJEL NASLEDNJO DIREKTIVO:

Poglavje 1

SPLOŠNE DOLOČBE

Člen 1

Namen

Ta direktiva opredeljuje okvir za boj proti diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti s ciljem uresničevati v državah članicah načelo enakega obravnavanja, razen na področju zaposlovanja in dela.

Člen 2

Pojem diskriminacije

1. V tej direktivi „načelo enakega obravnavanja“ pomeni, da ne sme obstajati nikakršna neposredna ali posredna diskriminacija iz katerega koli razloga iz člena 1.

2. V smislu odstavka 1:

(a) Šteje, da gre za neposredno diskriminacijo, kadar je, je bila ali bi bila oseba obravnavana manj ugodno kakor neka druga v primerljivi situaciji iz katerega koli razloga iz člena 1.

(b) Šteje, da gre za posredno diskriminacijo, kadar bi bile zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse osebe določene vere ali prepričanja, določene invalidnosti, določene starosti ali določene spolne usmerjenosti v posebej neugodnem položaju v primerjavi z drugimi osebami, razen če ta predpis, merilo ali praksa objektivno temelji na zakonitem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.

3. Nadlegovanje šteje za obliko diskriminacije v smislu odstavka 1, kadar ima nezaželeno vedenje, povezano s katerim koli od razlogov iz člena 1, učinek ali namen prizadeti dostojanstvo osebe in ustvariti zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje.

4. Navodilo, naj se osebe diskriminirajo iz katerih koli razlogov iz člena 1, šteje za diskriminacijo v smislu odstavka 1.

5. Zavrnitev razumnih prilagoditev v določenem primeru, predvidenem s členom 4 (1)(b) te direktive, kar zadeva invalide, šteje za diskriminacijo v smislu odstavka 1.

6. Ne glede na odstavek 2 lahko države članice določijo, da razlike pri obravnavanju zaradi starosti ne predstavljajo diskriminacije, če jih v okviru nacionalnega prava, upravičuje legitimen cilj in če so sredstva za doseganje tega cilja primerna in potrebna. Zlasti ta direktiva ne preprečuje določitve določene starosti za dostop do socialnih prejemkov, izobraževanja in nekaterega blaga ali nekaterih storitev.

7. Ne glede na odstavek 2 države članice pri zagotavljanju finančnih storitev lahko dovolijo sorazmerne razlike pri obravnavanju, kadar je za zadevni izdelek, uporaba starosti ali invalidnosti odločilni dejavnik pri oceni tveganja na podlagi ustreznih in točnih aktuarnih ali statističnih podatkov.

8. Ta direktiva ne posega v splošne ukrepe, določene z nacionalnim pravom, ki so v demokratični družbi potrebni zaradi javne varnosti, vzdrževanja javnega reda in preprečevanja kaznivih dejanj, za varovanje zdravja in varstvo pravic in svoboščin drugih.

Člen 3 *Področje uporabe*

1. V mejah pristojnosti, dodeljenih Skupnosti, se prepoved diskriminacije uporablja za vse osebe glede javnega in zasebnega sektorja, vključno z javnimi organi, v zvezi z:

(a) socialno zaščito, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom;

(b) socialnimi ugodnostmi;

(c) izobraževanjem;

(d) dostopom do blaga in drugih storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

Pododstavek (d) se uporablja za posameznike, kadar opravljajo poklicno ali komercialno dejavnost.

2. Ta direktiva ne posega v nacionalne zakone o zakonskem ali družinskem statusu in reproduktivnih pravicah.

3. Ta direktiva ne posega v pristojnosti držav članic za učno vsebino, dejavnosti in organizacijo njihovih izobraževalnih sistemov, vključno z zagotavljanjem izobraževanja za osebe s posebnimi potrebami. Države članice lahko predvidijo razlike pri obravnavanju pri dostopu do izobraževalnih ustanov na podlagi vere ali prepričanja.

4. Ta direktiva ne vpliva na nacionalno zakonodajo, ki zagotavljajo laično naravo države, državnih ustanov ali organov ali izobraževanja ali ki zadevajo status in dejavnosti cerkva in drugih organizacij, ki temeljijo na veri ali prepričanju. Prav tako ne posega v nacionalno zakonodajo, ki spodbuja enakost med moškimi in ženskami.

5. Ta direktiva ne zajema razlik pri obravnavanju, ki temeljijo na narodnosti, in ne posega v določbe in pogoje v zvezi z vstopom v in prebivanjem državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva na ozemlju držav članic, in v katero koli obravnavanje, ki izhaja iz pravnega statusa zadevnih državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva.

Člen 4

Enako obravnavanje invalidov

1. Da bi zagotovili skladnost z načelom enakega obravnavanja, kar zadeva invalide:

a) se ukrepi, potrebni, da se invalidnim osebam omogoči učinkovit nediskriminatoren dostop so socialne zaščite, socialnih ugodnosti, zdravstvenega varstva, izobraževanja in dostop do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji in prevozom, predvidijo na podlagi vnaprejšnjih predvidevanj, vključno z ustreznimi spremembami ali prilagoditvami. Taki ukrepi ne bi smeli nalagati nesorazmernega bremena niti zahtevati temeljite spremembe socialne zaščite, socialnih pravic, zdravstvenega varstva, izobraževanja ali zadevnega blaga in storitev niti zahtevati zagotovitve njihovih alternativ;

b) ne glede na obveznost zagotoviti učinkovit nediskriminatoren dostop in po potrebi v določenem primeru zagotoviti razumne prilagoditve, razen če ne nalagajo nesorazmernega bremena.

2. Za namene presoje, ali bi ukrepi, potrebni za skladnost s prvim odstavkom, pomenili nesorazmerno breme, je treba upoštevati zlasti velikost, vire organizacije, njeno naravo, ocenjene stroške, življenjski cikel blaga in storitev in možne koristi boljšega dostopa za invalide. Breme ni nesorazmerno, če ga v zadostni meri kompenzirajo ukrepi v okviru politike, ki jo zadevna država članica izvaja.

3. Ta direktiva ne posega v določbe prava Skupnosti ali nacionalne predpise, ki obravnavajo dostopnost do določenega blaga ali storitev.

Člen 5

Pozitivni ukrepi

Da bi bila v praksi zagotovljena popolna enakost, načelo enakega obravnavanja ne preprečuje državam članicam, da bi ohranile ali sprejele posebne ukrepe, katerih cilj je preprečevati ali kompenzirati za prikrajšanost, povezano z vero ali prepričanjem, invalidnostjo, starostjo ali spolno usmerjenostjo.

Člen 6

Minimalne zahteve

1. Države članice lahko uvedejo ali ohranijo določbe, za varovanje načela enakega obravnavanja ugodnejše od teh, ki so določene s to direktivo.

2. Izvajanje te direktive ne more biti pod nobenimi pogoji podlaga za znižanje ravni varovanja pred diskriminacijo, ki ga na področju, urejenem s to direktivo, država članica že zagotavlja.

POGLAVJE II

PRAVNA SREDSTVA IN IZVRŠBA

Člen 7

Pravno varstvo

1. Države članice zagotovijo, da so vsem osebam, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, na voljo sodni in/ali upravni postopki, in, kjer države članice menijo, da je ustrezno, poravnalni postopki, tudi potem, ko se je razmerje, v katerem je domnevno prišlo do diskriminiranja, že končalo.

2. Države članice zagotovijo, da se lahko združenja, organizacije ali druge pravne osebe, katerih legitimni interes je zagotavljati, da se določbe te direktive izpolnjujejo, v imenu ali v podporo tožnika na podlagi njegovega ali njenega soglasja vključijo v kateri koli sodni in/ali upravni postopek, predviden za izvršbo obveznosti, ki izhajajo iz te direktive.

3. Odstavka 1 in 2 ne vplivata na nacionalne predpise o časovnih omejitvah glede vlaganja pravnih sredstev v zvezi z načelom enakega obravnavanja

Člen 8

Dokazno breme

1. Države članice sprejmejo ukrepe, kot so v skladu z njihovimi sodnimi sistemi potrebni, s katerimi zagotovijo, da je, kadar osebe, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, pred sodiščem ali drugim pristojnim organom oblasti dokažejo dejstva, na podlagi katerih je mogoče domnevati, da je šlo za neposredno ali posredno diskriminacijo, dokazno breme, da prepoved diskriminacije ni bila kršena, naloženo toženi stranki.

2. Odstavek 1 ne preprečuje državam članicam, da sprejmejo za tožnike ugodnejše predpise o dokaznem bremenu.

3. Odstavek 1 se ne uporablja v kazenskih postopkih.

4. Državam članicam ni treba uporabljati odstavka 1 pri postopkih, v katerih sodišče ali drugo pristojno telo raziše dejstva v zvezi s primerom.

5. Odstavki 1, 2, 2 in 4 se uporabljajo tudi v vseh pravnih postopkih, začelih v skladu s členom 7(2).

Člen 9

Viktimizacija

Države članice sprejmejo v nacionalnem pravnem sistemu potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da so posamezniki zavarovani pred neugodnim ravnanjem ali neugodno posledico kot odzivom na pritožbo ali na pravni postopek, ki ima za cilj izvršbo izpolnjevanja načela enakega obravnavanja.

Člen 10
Razširjanje informacij

Države članice zagotovijo, da so osebe, ki jih to zadeva, opozorjene na predpise, sprejete na podlagi te direktive in na že veljavne predpise, na ustrezne načine na celotnem ozemlju.

Člen 11
Dialog z ustreznimi zainteresiranimi stranmi

Države članice s ciljem spodbujati načelo enakega obravnavanja spodbujajo dialog z ustreznimi zainteresiranimi stranmi, zlasti nevladnimi organizacijami, ki imajo v skladu s svojo nacionalno zakonodajo in prakso legitimen interes prispevati k boju proti diskriminaciji na podlagi razlogov in na področjih, zajetih s to direktivo.

Člen 12
Organi za spodbujanje enakega obravnavanja

1. Države članice določijo organ ali organe za spodbujanje enakega obravnavanja vseh oseb ne glede na njihovo vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost. Ti organi so lahko sestavni del agencij, ki so na državni ravni zadolžene za varovanje človekovih pravic ali zaščito pravic posameznikov, vključno s pravicami po drugih aktih Skupnosti, vključno z direktivama 2000/43/ES in 2004/113/ES.

2. Države članice zagotovijo, da pristojnosti teh organov vključujejo:

- brez poseganja v pravico žrtev in združenj, organizacij ali drugih pravnih oseb iz člena 7(2), zagotavljanje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri obravnavanju njihovih pritožb o diskriminaciji,
- izvajanje neodvisnih raziskav v zvezi z diskriminacijo,
- objavljanje neodvisnih poročil in dajanje priporočil o katerem koli vprašanju, povezanim z diskriminacijo.

POGLAVJE III **KONČNE DOLOČBE**

Člen 13
Upoštevanje določb

Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo spoštovanje načela enakega obravnavanja in zlasti, da:

- (a) se odpravijo vsi zakoni in drugi predpisi, ki so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja;
- (b) se ali se lahko razveljavijo ali spremenijo vse pogodbene določbe, interna pravila podjetij in pravila, ki urejajo profitna in neprofitna združenja, ki so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja.

Člen 14 *Sankcije*

Države članice določijo predpise o sankcijah, ki se uporabljajo, če so kršene določbe domačega prava, sprejete na podlagi te direktive, in sprejmejo vse potrebne ukrepe, da zagotovijo njihovo izvajanje. Sankcije lahko obsegajo plačilo odškodnine, ki ne sme biti omejena z določitvijo vnaprejšnje zgornje meje, in morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračalne.

Člen 15 *Izvajanje*

1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do ... [dve leti po sprejetju]. O tem takoj obvestijo Komisijo in Komisiji predložijo besedilo teh predpisov in korelacijsko tabelo med temi določbami in to direktivo.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.

2. Da se upoštevajo posebne okoliščine, lahko države članice po potrebi določijo, da je treba obveznost v zvezi zagotavljanjem učinkovitega dostopa, kakor je opredeljeno v členu 4, izpolniti [najpozneje štiri leta po sprejetju].

Države članice, ki želijo uporabiti to dodatno obdobje, o tem obvestijo Komisijo najpozneje do datuma iz odstavka 1 ter navedejo razloge.

Člen 16 *Poročilo*

1. Države članice in nacionalni organi za enakost predložijo Komisiji najpozneje do ..., po tem pa vsakih pet let vse informacije, ki jih Komisija potrebuje, da lahko za Evropski parlament in Svet pripravi poročilo o uporabi te direktive.

2. V poročilu Komisije so primerno upoštevana stališča socialnih partnerjev in zadevnih nevladnih organizacij, kakor tudi Agencije EU za temeljne pravice. V skladu z načelom integriranja enakosti spolov vsebuje poročilo med drugim oceno učinkov sprejetih ukrepov na ženske in moške. Glede na prejete informacije vsebuje poročilo, če je potrebno, predloge za spremembe in posodobitve te direktive.

Člen 17 *Začetek veljavnosti*

Ta direktiva začne veljati na dan objave v Uradnem listu Evropske unije.

Člen 18 *Naslovniki*

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Bruslju,

Za Svet

Predsednik